

Sanna Lipkin

Synpunkter på textilarkeologins politiska, samhälleliga och vetenskapliga utveckling i Finland från slutet av 1800-talet till 2020-talet

De första arkeologiska textilfynden i Finland gjordes i slutet av 1800-talet. Sedan dess har vetenskaplig textilforskning samt rekonstruering av både folkkostymer och forndräkter haft politisk betydelse. De första forndräktrekonstruktionerna planerades av män ur en nationalistisk synvinkel men kvinnor anammade strax dräktiden. Med hjälp av dräkterna har kvinnor fram till den senaste tiden framfört deras tankar både om det just då rådande samhället och det förflutna. Artikeln presenterar några tankar om utvecklingen av textilforskning och textilarkeologi i Finland från slutet av 1800-talet till 2020-talet.

Ajatuksia tekstiiliarkeologian poliittisesta, yhteiskunnallisesta ja tieteellisestä kehittämisestä Suomessa 1800-luvun lopulta 2020-luvulle

Ensimmäiset arkeologiset tekstiilit kaivettiin Suomessa 1800-luvun lopulla. Siitä lähtien tekstiilien tieteellisellä tutkimuksella kuten myös sekä kansanpukujen että muinaispukujen rekonstruoimisella on ollut poliittista merkitystä. Miehet suunnittelivat ensimmäiset muinaispuvut nationalistisesta näkökulmasta, mutta naiset omaksuivat pian pukuaatteen. Viimeaikoihin saakka naiset ovat pukujen avulla ilmaisseet ajatuksiaan niin senaikuisesta yhteiskunnasta kuin menneisyydestä. Artikkelissa esitellään muutamia ajatuksia tekstiilitutkimuksen ja tekstiiliarkeologian kehittämisestä aina 1800-luvun lopulta 2020-luvulle saakka.

Många viktiga textilarkeologiska forskningsprojekt har varit i gång i Finland under de senaste åren. Textilarkeologisk forskning har också långa, mindre kända rötter i slutet av 1800-talet. I denna artikel presenterar jag hur finska arkeologiska textilier undersökts under en period på över hundra år. Jag betonar särskilt slutet av 1800-talet och början av 1900-talet, och betraktar varför rekonstruering av arkeologiska textilier har varit, och fortfarande är, viktig inom forskningshistorien. Även om den vetenskapliga forskningen – vilken upplevt utveckling under åren – av både folkkostymer och arkeologiska forntida tygfynd varit viktig, har rekonstrueringen av national- och forndräkter haft starka politiska toner.

Romantik väcker ett behov av att forska

De första välkända och välbevarade finländska arkeologiska textilerna hittades i slutet av 1800-talet. Många utgrävningar genomfördes inom ramen för nationell romantik, och tolkningen av gravfynden motiverades av tanken av att skapa en gammal finsk dräkt för två respektive kön (Schvindt 1893). Forskningen i Finland följde europeiska exempel. Den intellektuella romantiska rörelsen förhålligade det förflutna, och folkkonst reproducerades i den samtida konsten. Forskare samlade gamla dikter, sånger och berättelser från bland annat

Viena Karelen (Vitahavskarelen) vilka ledde till samlingar såsom Kalevala (1835) och Kanteletar (1840–1844) (Lönnrot 1887; 1949; Majamaa 1997). Man trodde att den mest primitiva finskheten kunde hittas i Karelen (Virtanen 1988: 42–45, 76–77). Romantiken, eller den vetenskapliga och konstnärliga karelianismen, var starkt förknippad med nationalismen, vilket reflekterades i litteratur, arkitektur, bildkonst, musik och teater från andra hälften av 1800-talet till början av 1900-talet. Perioden kallades den finska konstens guldålder (Seppälä & Seppälä 2020). Intressen i Karelen födde också politisk karelianism, ideologin om Storfinland, med tanken om att förena de karelska områdena under Finland, de som idag kallas Karelska republiken (Bild 7, Sihvo 1973; Sihvo 1995). Finland deltog även i kriget i Vitahavskarelen och Olonets (1818–1922) med tanken om att å ena sidan ekonomiskt nyttja Karelen och å andra sidan modernisera de ”Kalevalska sångländerna” i Vitahavskarelen. De andra deltagarna i kriget var bolsjevikerna, vitrysarna, briter, och till och med kareler, av vilka en del ville ha självständighet, en annan del ansluta sig till i Finland, och en tredje del var välvilligt inställda gentemot bolsjevikerna och Sovjetunionen (Nevalainen 1995; 2022; Baron 2007). Mer än 11 000 flyktingar från östra Karelen kom till Finland till följd av det karelska inbördeskriget (Nygård 1980: 77, 85).

Traditionella folkdräkter från 1700-talet och början av 1800-talet ersattes av de europeiska modetrenderna i större delen av Finland i slutet av 1800-talet, vilket ledde till ett behov av att bevara gamla kostymer i museisamlingar. Studentavdelningar reste till sina hemtrakter på 1870- och 1880-talen för att samla gamla vardagliga och festliga föremål och kläder. Dessa blev grunden för samlingarna på Finlands Nationalmuseum (grundat 1867) (Schvindt och Sirelius 1922). Kläder är ett synligt sätt att uttrycka identitet och kultur, och studentavdelningarnas etnografiska insamlingsarbete frammanade forskning, vilket ledde till en verklig folkrörelse för rekonstruering av nationaldräkter, särskilt bland finlandssvenskar under 1920-talet. Nationaldräkten väckte och upptäckte i sin tur in-

tesse för det lokala folklivet (Kaukonen 1985: 277–283; Lönnqvist 2008b).

Forskaren som studerade och rekonstruerade folkkläder var även intresserad av de arkeologiska tygfynd, och började rekonstruera ”fornfinska” dräkter. Forskningen och rekonstrueringen av förhistoriska kostymer föddes hand i hand med nationaldräktstanken. För enkelhetens skull använder jag i fortsättningen termen *nationaldräkt* då jag syftar både på den finskspråkiga traktens *kansallispuku* och de svensk- och tvåspråkiga trakternas *bygdedräkter*. Nationaldräkter började kallas bygdedräkter bland finlandssvenskar under början på 1900-talet, men termen *nationaldräkt* användes både i Sverige och Finland under den större delen av 1800-talet.

Både nationaldräkten och forndräkten fungerade som ett viktigt medel för att visa finskhet. Denna finskhet var unik och komplex, med människor från många regioner, stånd (adel, prästerskap, broderskap, bönder), till och med människor som använde många språk och representerade många etniciteter (finska, svenska, samer, kareler). När tsaren Alexander III och hans fru Maria Feodorovna besökte Villmanstrand den 5 augusti 1885 fick tsarinnan en roddbåt dekorerad med hantverk. Åtta kvinnor rodde båten och var klädda i kostymer som representerade alla dessa olika län, stånd, språk och etniciteter. Finländarna ville nämligen inte reducera den finländska kulturen till bara en kostym inför tsarens ögon, utan de ville representera hur varierad den var (Lönnqvist 2008a: 107–110; Valkeapää 2023: 66–67).

I slutet av 1800-talet och början av 1900-talet tillverkades och användes forndräkter och nationaldräkter mest av kvinnor. Denna tidsperiod var viktig ur ett kvinnorrättsperspektiv, och dräkterna blev ett betydande sätt att uttrycka åsikter på samhällsproblem (Fewster 2006: 216). Även om kvinnor inte var likasinnade, var deras ställningstaganden om rösträtt enhälliga. År 1906 fick finländska kvinnor rösträtt, och kvinnor valdes till och med till parlamentet följande år (Korppi-Tommola 2020: 194). På grund av tsarens förryskningsinsatser i Storfurstendömet

Finland i Ryssland (1899–1905 och 1908–1917) föddes ett ännu starkare behov att hitta finnarnas rötter. Finland blev självständigt 1917, men fortsättningsvis sökte man den nationella identiteten i det förflutna (Lönnqvist 1979: 130–133).

Theodor Schvindt och de första rekonstruerade dräkterna baserade på karelska arkeologiska textilier

Den första forskaren som uppmärkte arkeologiska textilier var Theodor Schvindt (1851–1917) som var intendent på Historiska Museet och riksdagsledamot (se Haltsonen 1947). Han var född i Räisälä på Karelska näset och var väldigt intresserad av folkkostymer, och deltog åtta gånger i etnografiskt insamlingsarbete i Karelska näset och södra Karelen mellan 1877 och 1889 (Schvindt & Sirelius 1922). Han grävde också i Karelska näset (Kexholm, Kaukola, Räisälä, Sakkola) mellan 1885 och 1906 (Uino 1997: 25–32). Hans doktorsavhandling *Tietoja Karjalan rautakaudesta* (Uppgifter om den karelska järnåldern) publicerades år 1893. Han listar alla gravar i Kexholms härad samt deras fynd och baserat på rester av svepningar presenterar han till och med tolkningar av klänningar både för kvinnor och män. Han beskriver olika klädesplagg i rätt bra detalj vilket ger intrycket av att tygerna var rätt välbevarade i gravarna. I avhandlingens introduktion berättar han att botanikern O. Kihlman (1858–1938) och zoologen J. A. Palmen (1845–1919) identifierade fibrer och artisten Rudolf Åkerblom (1849–1925) tecknade tyger.

Schvindt kallas även fadern till nationaldräkten eftersom det var han som introducerade idén om nationaldräkten i Finland. Han var bekant med nationaldräkter i Sverige och det ökade intresset för folkdräkter bland den ryska eliten, och drev entusiastiskt liknande idéer i Finland. I Sverige ansågs nationaldräkter göra kvinnor fria från ”modeslaveri” (Lönnqvist 1978: 124–125; Valkeapää 2023: 79). På en välgörenhetsbasar i Börshuset i Stockholm år 1885 orsakade avslappnade och färgstarka ”fornnordiskt” inspirerade dräkter uppmärksamhet i pressen

(bilder 1 och 2). Detta ledde till diskussioner och rekommendationer att bära mer praktiska, bekväma och tåliga kläder baserade på gamla folkdräkter istället för modeklänningar från Paris, vilka med sina korsetter ansågs ohälsosamma och hindrande. Följande år, 1886, grundades Svenska dräktreformföreningen (för information, se länken till Digitalt Museum i bild 1).

Schvindt var även entusiastisk att avslöja hur människor var klädda under järnåldern. År 1887 blev teckningar av Agathon Reinholm (1857–1887), baserade på fynden från Kekomäki begravningsplats i Kaukola, publicerade i den tredje lättprissatta upplagan av Kalevala tillsammans med förklaringar och bilder (”Kalevala. Kolmas helpohintainen, selityksillä ja kuvilla varustettu painos”). Dräkten var en komposition av flera gravfynd och tecknad med instruktioner från Schvindts dokumentering (bild 3).

De första rekonstruktionerna av dräkten under järnåldern presenterades på lotterifesten för Viborgska studentavdelningen vid Helsingfors universitet i november 1893. I en pjäs var skådespelare klädda i samma stil som de avlidna – man, kvinna och en liten flicka – i grav 5 i Kekomäki, Kaukola. Denna maskinsydda dräkt finns i Nationalmuseets samlingar (bild 4) (Lehtosalo-Hilander 1984: 14). Tillfällena gick väl ihop med nationalistiska intressen, och idén om att finskheten kunde finnas i Karelen och Schvindts egna karelska rötter. Lotteri arrangerades för att samla medel för folkbildning i Karelska näset (Fewster 2006: 196). Schvindts modersmål var svenska men politiskt var han fennomän (Sihvo 2001; Suviranta 2001): en person som främjade finska språket och finskspråkiga personers rättigheter.

Schvindt publicerade syninstruktioner till kvinnans dräkt (*muinaiskarjalainen naispuku*, fornkarelsk kvinnodräkt) tillsammans med sju nationaldräkter i *Koti ja yhteiskunta* -bladet (Hem och samhälle) 1899–1900 och senare i boken *Suomalaisia kansallispukuja* (Finska nationaldräkter) 1902. Dräkten som senare kallades Aino-dräkten blev väldigt populär bland universitets- och läroverksstuderande. Dräkten var rätt dyr och enbart förmögna kunde köpa eller tillverka dräkten.

*Bild 1. En fornnordisk stuga och dräkten buren av kvinnor och män uppmärksammades i en basar ordnad av Artur Hazelius till förmån för Nordiska museet. NMA.0027988
<https://digitaltmuseum.se/011014889201/basar-i-stockholms-borshus-1885-till-forman-for-artur-hazelius-och-nordiska?size=800>*

Bild 2. Konstnären Hanna Winge (1838–1896) formgav denna fornnordiskt inspirerad dräkt i samlingar av Nordiska museet i Stockholm. Dräkten av vadmal med rötter i vikingatiden är buren av Calla Curman (1850–1935) i bild 1 (hon sitter till höger). Hon var engagerad både i kvinnosällskapet Nya Idun och Handarbetets Vänner, i vars ateljé dräkterna tillverkades. NM.0991004A-C <https://digitaltmuseum.se/021028618493/drakt>.

Foto: Eriksson, Elisabeth

Nordiska museet

Bild 3. Agathon Reinholm tecknade Kekomäki-dräkter för en fornfinnsk man och hustru. Dessa färgbilder publicerades som bilaga till Kalevala tillsammans med bilder Reinholm hade tecknat under sin resa i Karelen med A. O. Heikel år 1884 (för mer om resan, se Lehtinen 2004). Bland bilderna finns också tre färgbilder på en karelsk kostym "13. Karelsk man från Rautjärvi", "14. Karelsk hustru från Jääski" och "Flicka med hårknut från Ruokolahti" (se skissen här: <https://finna.fi/Record/museovirasto.E0DFD6AF7004471345C9260B4BE2C934?sid=3379358011>). År 1902 publicerade Theodor Schvindt kvinnans kostym som Jääskis nationaldräkt (Schvindt 1902).

Bild 4. Fornkarelsk familj i pjäsen av Viborgska studentavdelningen i Hotel Societetshuset: Juho Hurmalainen (1867–1920), Theodor Schvindts dotter Aino (1883–1896) och Elin Nikander (sedan 1896 Malin, 1868–1959). Museiverket, KK1035:1, <https://finna.fi/Record/museovirasto.9CD2819A18B270636F28CA1AA64B97C4>

(Kaukonen 1985: 298) Kvinnor som klädde sig i Aino-dräkten var politiskt de mest konservativa, fennomaner (Fewster 2006: 215).

Rekonstrueringar baserad på gravfynden från Savolax och Egentliga Finland

Under samma tid då Schvindt arbetade i Karelska näset, år 1886, grävde J. R. Aspelin (1842–1915), arkeologiprofessor vid Kejserliga Alexanders-universitet, på Tuukkala begravningsplats i Sankt Michel, Södra Savolax. Gravfynden blev publicerade av etnografen och folkkostymsspecialisten Axel Olai Heikel (1851–1924) år 1889. Fyndkatalogen har rätt ungefärliga beskrivningar av tygfynden, men ritningarna är detaljrika och inkluderar ”Fornfinska folkdräkter med motiv från Tuukkala fynden” för en man, kvinna och flicka. Museiverkets arkiv inkluderar också opublicerade akvarellmålningar med tvåspråkiga beskrivningar (bild 5).

I Mikkelin Sanomat skrev J. B-n. en tredelad artikelserie om Tuukkala-fynden (22.7., 29.7. och 5.8.1886), vilken han avslutade med en åsikt om de snygga hästskoformiga spännena: ”det gör inte nutidens kvinnor fulare om de bara började använda spännerna med sina s.k. nationaldräkter”.¹ Tuukkala-fynden blev strax noterade även av den politiska fennomanskämttidningen *Matti Meikäläinen* (27.11.1886) i skämtet rubricerat ”Uusi muinaismuistoyhdistys”, (*Nya fornminnesföreningen*). Skämtet rapporterar att svekomanska studenter grundat fornminnesföreningen och ”Tuukkalas skelettet kallas för hedersmedlemmar”. Diskussioner om svenska språkets ställning var aktiva under denna tid och föreningens arbete undgick inte svar i form av politiska kommentarer. Senare på 1920-talet var det svenskspråkigas tur att vara missnöjda med Nationalmuseet och museiintendenten U. T. Sirelius (1872–1929). Det upplevdes att Nationalmuseet inte var tillräckligt intresserad av, eller i alla fall misslyckades med att visa önskvärt många bygdedräkter

från svenskspråkiga trakter i sina utställningar (Lönnqvist 2018).

Kekomäki- och Tuukkala-fynden presenterades i Väinö Wallins *Kuvauksia Suomen kansan esihistoriasta* (Beskrivningar av det finländska folkets förhistoria) (1894) där ett antal tyger, spännerna och smycken även illustrerades. I boken finns aningen ändrade versioner av Agathon Reinholms teckning föreställande Kekomäki-dräkterna (Wallin 1894: 160). Sedan dess började forskare rekonstruera flera järnåldersklänningar för festligt bruk baserat på gravfynd med tygrester. De flesta av gravfynden dateras från 1100- till 1300-talen. Hjalmar Appelgren-Kivalo (1853–1937) undersökte flera gravfält i Egentliga Finland: i Eura (Lauhianmäki, Osmanmäki, Käräjämäki och Pappilänmäki), Uusikirkko (Pietilä), Kumo (Kalvonmäki), Kuhmois (Rantala) och Bjärnä (Yliskylä). I Yliskylä grävdes tretton välbevarade gravar fram (1893–1895), och i sin finsk- och tyskspråkig bok *Suomalaisia pukuja myöhemmältä rautakaudelta* (Finska dräkter från den senare järnåldern, 1907) beskriver Appelgren-Kivalo tygfynden med mer detaljer än de andra forskarna och ger också mått på fynden. Ritningar av Jenny Nummelin är också av väldigt bra kvalitet och inkluderar skalan, vilken man inte uppfattar i tidigare kataloger (bild 6). Baserat på fynden skissade Appelgren-Kivalo Perniö-/Bjärnädräkten och publicerade Osmanmäki-dräkten från Eura (Lehtosalo-Hilander 1984: 19–20).

Forskning i ett självständigt land – rekonstrueringen av dräkter fortsätter

Under ofärdsåren före självständigheten började intresset av att rekonstruera dräkter, och genom åren, speciellt efter inbördeskriget år 1918, förstärktes de starka politiska betydelserna hos både nationaldräkten och forndräkten (Lipkin *manuskript*). Nationalismen och behovet av sammanhållning var stark särskilt bland inbördeskrigets vinnande sida, de vita. De ville också tysta ned de grymheter de röda upplev-

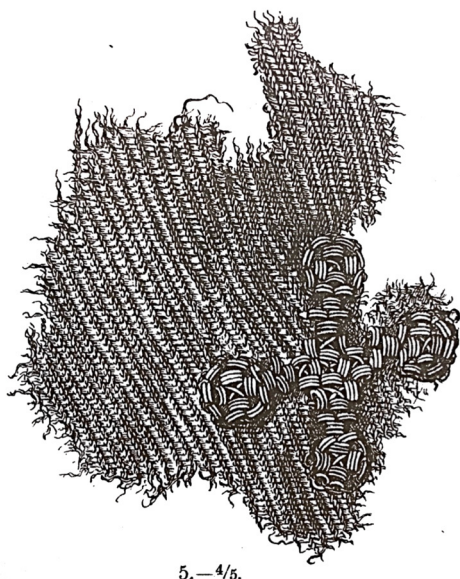

Bild 5. Akvarellmålning baserad på Tuukkala-fynden. Tillsammans med de publicerade bilderna av en man, kvinna och flicka finns en bild av en "Yngre gift qvinna". Bilderna i arkivet är inte signerade, men i Finska Fornminnesföreningens tidskrift X (1889) har bilderna signaturen "Gaillard.p.h.", vilket troligen syftar på personen som reproducerade bilderna. Några av människorna i bilderna har samma kroppsställning och även min som de i Agathon Reinholms bilder från hans resa i Karelen vilken bevarats i Finna.fi. Om Reinholm inte ritade bilderna i Museiverkets arkiv var det någon som blev inspirerad av hans ritningar.

Museiverket KK1123:1a, <https://finna.fi/Record/museovirasto.AC6F82B5160DE93B29B02EC-69C71F6F1?sid=3297150798>; KK1123:2a, <https://finna.fi/Record/museovirasto.7B1EB58E7D-CABEE2C71257D4B5ACEFAB?sid=3297150798>; KK1123:3, <https://finna.fi/Record/museovirasto.EAB4CE3BFEA8EDAEC31C7EBCCBD32BFF?sid=3297150798>;

KK1123:4a, <https://finna.fi/Record/museovirasto.08A61C60CA8160FA5938FEFA21427C31?sid=3297150798>

Bild 6. Jenny Nummelins detaljerade ritning från grav 8, Yliskylä, Bjärnä. Appelgren-Kivalo 1907: Plansch XIII.

de under kriget (Seitsonen et al. 2019). Nationaldräkten blev ett viktigt och synligt medel för att uttrycka politiska åsikter och erfarenhet av enighet bland både den finska majoriteten och minoriteter (bild 7).

Bland de svenskspråkiga kan även nämna folkrörelsen kring bygdedräkter. Sammanlagt 86 kvinnodräkter och 90 mansdräkter designades, de flesta av dem under 1920-talet. Bygdedräkten användes för att uttrycka och understryka samhörighet. Under 1920-talet fick finlandssvenskar också viktiga symboler för kulturell självständighet såsom ett eget universitet, Åbo Akademi. Reproduktionen av bygdedräkter blev en del av nationell propaganda, det vill säga den gjordes för att lyfta fram språkgruppens egenhet och särskiljande karaktär. Det var viktigt att starkt manifesteras förståelsen för det egna folket, språket, landet (Svenskfinland) och den egna kulturen (den svenska kulturen) med synliga symboler såsom bygdedräkten (Lönqvist 1978: 130; 2008b: 13, 31, 73). Efter Finlands självständighet ville Åland återförenas med Sverige, och det fanns en nationalistisk rörelse även på öarna. År 1921 blev Åland genom Nationernas förbunds beslut ett självständigt landskap i Fin-

land, och Fanny Sundström grundade Ålands kostymkommitté (år 1923) för att standardisera Ålands bygdedräkt som hade designats sedan 1907 (Lönqvist 2008b: 104–120).

Bland rysksinnande iklädde Finlands mö karelsk dräkt (*Suomi-neito*) i bilder och även politiska karikatyrer som tog ställning till det ryska förtrycket och meningsskiljaktigheter om det svenska språket. Konstitutionalisterna framförde en kvinna klädd i en vit klänning, bekant från antikens scener, med en björnpäls över huvudet (Reitala 1983, Fewster 2006: 238–258).

Till och med två kvinnor presenterade i kommersiella annonser var klädda i nationaldräkt. Sedan 1925 var kvarnhuset Karjalan Myllys Elovena klädd i en kostym som troligen var ritad utifrån Keski-Karjalas (Mellersta Karelen) nationaldräkt, och sedan 1926 var kaffeföretaget Pauligs Paula klädd i Sääsmäki-dräkt. År 1922 publicerade U.T. Sirelius båda kostymer i sin katalog *Suomen kansallispukuja* (Finlands nationaldräkter) (Valkeapää 2023, Se också *Paulan esittely* och *Elovenan tarina*).

Eftersom dräkterna var praktiska och visade god smak hos de forntida finlänarna rekommenderades det att använda national-

Bild 7. På grund av kulturella och språkliga orsaker – karelska dialekter i Vitahavskarelen, sydkarelska, livvi och lydiska, och de finska sydost- och östra savolaxdialekterna – finns det flera "Karelen" (i gult) på båda sidor av riksgränsen till Ryssland. De karelska områdena i Ryssland heter Karelska republiken (sedan 1991). Svenskspråkiga och tvåspråkiga områden är markerad i blått. (Kartan är baserad på https://fi.wikipedia.org/wiki/Tiedosto:Finland_locator_map.svg)

och forntidsdräkter även på resor, särskilt då man reste utomlands. (Lönnqvist 2008b: 20) Till exempel författaren Elsa Heporauta lät sy en kostym baserad på fynden från Tuukkala och presenterade den till Landets första dam Eleonor Roosevelt då hon 1939 besökte Washington D.C. i USA (Kaukonen 1985: 298). Elsa Heporautas (tidigare Hästesko, 1883–1960) roll var viktig i nationaldräktens utveckling. Hon grundade Kalevalaisten Naisten Liitto (Kalevala Kvinnoförbundet), Kalevala Koru (Kalevala Smycke) och drev tanken om att rekonstruera forntida kvinnodräkter med fornsmycken (Malmberg 1998).

Under 1930-talet ändrades Finlands mös dräkt från karelsk till västfinsk dräkt. Detta är relaterat till aktiv nationaldräkthobby både bland finska- och svensktalande, och ansågs bättre beskriva den enade finsheten trots de fortsat-

ta meningsskiljaktigheterna kring det svenska språkets status. (Reitala 1983) Så på 1930-talet rekonstruerade dräkterna hade blivit en symbol för nationell enhet (Lönnqvist 2008b: 20).

Även om den karelska dräkten aldrig entydigt personifierade Finland, förlorade den karelska nationaldräkten aldrig sin betydelse för finländarna eller ännu viktigare för karelerna. År 1952, samma år som Finland var värd för sommar-OS och betalade den sista delen av krigsersättningen till Sovjetunionen, valdes Armi Kuusela till Miss Universum, möjligen av politiska skäl. Likt de andra kandidaterna reste hon i USA klädd i nationaldräkt. Hennes karelska Antrea-dräkt, vilken härstammar från regionen som förlorades till Sovjetunionen under andra världskriget, bar möjligen dolda politiska betydelser (Valkeapää 2023: 151–154).

Samma år 1952 representerade till och med Landets första dam Alli Paasikivi i fornkarlelsk dräkt på Kalevaladagsfesten i Helsingfors (Kaukonen 1985: 298; Riikonen 2003: 20–21).

Det fanns brist på tyger efter andra världskriget men syende av nationaldräkter blev mycket populärt. Olika regioner och samhällen ville ha egna kostymer och i slutet av 1940-talet och början av 1950-talet överhoppades Nationalmuseet med förfrågningar om historiska representanter. Om regioner inte hade en kostym designades en ny (Vahter 1950).

Innan slutet på 1970-talet var rekonstruerade dräkter aldrig liksom de originella. Även om några forskare skulle ha velat rekonstruera autentiska kostymer och mer noggrant följda de tekniska genomföranden som finns på ursprungliga kostymer, är gamla national- och forndräktmodeller av praktiska orsaker mer en konstnärlig syn på kostymer. Man väljer nämligen de tyger som är tillgängliga och använder de tekniker den moderna sömmaren är medveten om. Kostymerna följer även moden, vilka varierar under årtiondenas lopp (Mäkinen 1915; Kaukonen 1985: 286; Valkeapää 2023).

På 1960-talet blomstrade radikalismen och internationalismen i Finland, och intresset för national- och forndräkter minskade. På 1970-talet blev dock särskilt nationaldräkter ganska vanliga festkläder. Bland de ideologiskt medvetna erkändes värdet av traditioner i en värld som blev mer internationell, och kostymer betraktades som ett band till det förflutna. Kostymerna framhävde individens festliga känslor och samhörigheten med gruppen man tillhörde (Lönnqvist 1978: 124, 132–138).

Från nisch till uppskattad vetenskaplig forskning

Från och med slutet av 1920-talet gjorde några kvinnor betydande forskning om både folkdräkter och arkeologiska textiltynd. Tuukkala-, Antrea- och den fornkarlelska dräkten var designade av Tyyni Vahter (1886–1969), intendent på Nationalmuseet och direktör av Fölisö

friluftsmuseum (sedan 1935). Vahters arbete inom kostymer är av stor betydelse. Hon fotograferade och reste i Finland under somrarna i över 30 år, och samlade information om kvinnors arbete och textilslöjd (Onatsu 2015). Hon formgav cirka 100 nationaldräkter men forskade även i de arkeologiska tygfynd (Kaukonen 1985). Hon tog till exempel reda på hur spiraltuber använts för dekoration (Vahter 1928) samt hur band från södra Finland var flätade (Vahter 1945). Hon analyserade dessutom slöjan från Humikkala i Masko (Vahter 1952). Jämfört med folkkostymer undersöktes och rekonstruerades arkeologiska textilier och kostymer i mindre utsträckning.

Forskningen fick exempel från de andra nordiska länderna och andra delar av Europa

Textilforskningen i Finland har alltid tagit modell av tillämpningar i andra nordiska länder. Agnes Geijer (Sverige), Elsa E. Guðjónsson (Island), Margarethe Hald (Danmark), Marta Hoffmann (Norge) och Toini-Inkeri Kaukonen (Finland) samarbetade med att systematiskt samla in och konceptualisera vävterminologi på alla nordiska språken sedan 1930-talet. Terminologin publicerades i den första CIETA vokabulären ”Nordisk Textiltknisk Terminologi” (NTT) år 1967 och den följande ordlistan publicerades år 1974 och 1979. Deras arbete och vänskap var värdefull i grundandet av textilforskning som leddes av den andra generationen kvinnor i den vetenskapliga världen (Grymer-Hansen & Lervad 2021). Därför är det värt att introducera hur mångsidig forskning dessa kvinnor utfört.

Agnes Geijer (1898–1989) studerade vävningsteknik, och kyrkliga samt museala textilier, särskilt medeltida siden och brokader. Sedan år 1930, vid hennes moster Agnes Brantings (1962–1930) död, ledde hon arbetet på föreningen Pietas textilkonserveringsateljé som år 1949 blev statlig verksamhet inom Riksantikvarieämbetet i Stockholm. År 1938

disputerade hon sin avhandling om tygfynden från gravar på ön Birka i Mälaren ("Birka: Untersuchungen und Studien. 3, Die Textilfunde aus den Gräbern") (Geijer 1950, Lindblom 2018). Elsa E. Guðjónsson (1924–2010) ledde i sin tur den textil- och kostymvetenskapliga avdelningen för Þjóðminjasafns Íslands i många år, och publicerade bland annat böckerna "Traditional Icelandic Embroidery" (1985) och "The National Costume of Women in Iceland" (1986).

Margrethe Hald (1897–1982) som var dansk vävare och textilforskare vid Nationalmuseet i Köpenhamn (1939–1967) kombinerade vetenskapliga metoder från discipliner av etnologi, lingvistik, arkeologi, historia och konsthistoria. Hennes första forskning i museets samlingar "Brikvævning i danske Oldtidsfund" kom ut år 1930. Med H.C. Broholm publicerade hon "Danske Broncealders Dragter" i 1935. Avhandlingen "Olddanske Tekstiler" disputerade hon år 1950. Boken översattes senare på engelska och hennes analyser anses ännu vara fundamentala i internationell forskning. Hon rekonstruerade också bronsålderskvinnodräkter från Skrydstrup och Egtved till museiutställning. Hennes arkiv blev digitaliserade av Centre for Textile Research (CTR) vid Köpenhamns universitet (<https://ctr.hum.ku.dk/research-programmes-and-projects/margrethe-hald/>) och innefattar även en samling fotografier från studieresor i Mellanöstern och Sydamerika (Mokdad et al. 2021; Grymer-Hansen & Lervad 2021; Wieth-Knudsen 2023).

Norskan Marta Hoffman (1913–2001) var både konsthistoriker och etnolog. Från år 1940 arbetade hon som konservator vid Norsk Folkemuseum i Oslo (Kjellberg 2001; Norsk institutt for bunad og folkedrakt 2021). I hennes doktorsavhandling "The Warp-Weighted Loom" (1964) forskade hon i norska och samiska vävningstraditioner och textilredskap. Toini-Inkeri Kaukonen (1913–1994) kände bra till textiltekniker och var skicklig i kombinerandet av etnografisk och historisk information samt i analys av kulturell förändring. Hon rekonstruerade många nationaldräkter, såg värde i forskning av dräkthobbyns historia och publicerade boken *Suomalaiset kansanpu-*

vut ja kansallispuvut (Finska folkdräkter och nationaldräkter) (1985), baserad på många års forskning (Lönnqvist 1995).

Även om jag enbart presenterar en kvinna från var nordisk stat fanns det genom åren också andra forskare som var intresserade av arkeologiska textiler. Som forskningen av Margrethe Halds arkiv vid CTR visar, har nuvarande textilforskare mycket att lära sig från de som grundade disciplinen. Till exempel Mokdad & Grymer-Hansens (2021) artikel demonstrerar vidsyntheten av Halds studier i rundvävning. Med åren blev forskningen mer koncentrerad till tygdetaljer liksom tvinning, vävtäthet och fibermaterial. Förhistoriska och medeltida arkeologiska textiler är ofta studerade på ett annorlunda sätt än dräkter från post-medeltida kontexter. I fragmenterade tyger är man mer intresserad om detaljer medan i hela dräkter forskare är mer intresserade i syende, sömmar, mönster och vikningar. För de som studerar dräkter från de senare perioderna är folkdräkter och accessoarer i museisamlingar och till och med insikter om nationaldräkter väldigt viktiga. Jag hade till exempel aldrig kunnat förstå mig på spetsar i gravar från 1700–1800-talen om jag inte hade studerat historiska spetsar och även själv lärt mig knyppla spets (Lipkin 2023).

I sin artikel från 1950, presenterar Agnes Geijer ateljé Pietas arbete i Sverige och dess utveckling till centralt rådfrågningsställe. I sin ställning som auktoritet i fråga om textilkonservering både inom och utom landet "markeras [ateljé Pietas] av beställning på särskilt krävande konserveringsuppgifter från Danmark, Norge och Finland samt av att flera av grannlandsmuseerna under årens lopp begärt att få sända hit personal för utbildning".

Finska konservatorer besökte faktiskt svenska och utländska museer för att lära sig arbeta med textiler. Sedan 1892 hade Arkeologiska Kommissionen (grundad år 1884) haft en konservator. Den första med titeln var Hjalmar Appelgren-Kivalo. Innan sin utnämning hade Appelgren-Kivalo redan år 1887 gjort en studieresa till museer i Skandinavien och Tysk-

land för ”studium af sättet att preparera och conservera jordfynd och andra museiföremål”. När han blev direktor av den arkeologiska avdelningen av kommissionen år 1912 anställdes kemisten Maria Bäckström som assistent till Appelgren-Kivalo. Även hon reste utomlands för att ”studera konservering af fornsaker ett understöd ur allmänna medel” (Reijonen 2010: 96, 120, 125).

Textilkonservering var också i Karl Konrad Meinanders (amanuens för de historiska samlingarna) fokus när han reste till Skandinavien och Mellaneuropa år 1907. I sin reseberättelse gav han även praktiska anvisningar för textilkonservering: ”Rengöring af textilia sker bäst med en fuktig svamp, som användes och urvrides till den ej länge upptages smuts. Därefter lufttorkas föremålet samt strykes slutligen.” Han lade även fram sina åsikter om hur textilier borde ställas ut i museer och presenterade skärmar som skulle vara användbara vid nya Nationalmuseet som höll på att färdigställas. Mer än trettio år efteråt, år 1940, blev K. K. Meinanders änka Martha Meinander museets textilkonservator. Enligt hennes ”Anteckningar fr. Stockholmresa” besökte Martha Meinander utöver Geijers förening Pieta också Nationalmuseet, Nordiska museet, Armémuseet, Kungliga Husgårdskammaren och Livrustkammaren. Resan tog en månad och Meinander tillbringade större delen av sin tid med textilkonservatorer. Martha Meinander hade oregelbundet arbetat med textilier vid museet sedan första åren av 1900-talet. Under hennes företrädares, Maja Wests (f. Ehrnrooth), tid på 1930-talet hade de konserverade föremålen börjat bli systematiskt dokumenterade, och behandlingar, korrigeringar och tilläggningar dokumenterades noggrant särskilt rörande textilier (Reijonen 2010: 105, 129–133). Baserat på förteckningar av förenämnda konservatorer konstaterar Reijonen (2010: 129) att tiden mellan de två världskrigen var, i egenskap av de ändrande attityderna kring textilkonservering, en viktig gränspunkt för professionalisering inom branschen i Finland.

Vetenskaplig forskning av arkeologiska textilier sedan 1960-talet

Inom arkeologin gjorde Pirkko-Liisa Lehtosalo-Hilander ett omfattande arbete då hon studerade gravar från Luistari sedan 1960-talet. Grundläggande forskning gjordes i textilfynden och färgmedlen analyserades. Efter många års forskning var Eura-dräkten publicerad som resultat av samarbetet med Euran muinaispukutoimikunta (Eura-forndräktkommitté) år 1982 (Lehtosalo-Hilander 1978; 1984; Lehtosalo-Hilander et al. 1982; 2001). Först blev Eura-dräkten ganska populär bland hobbyhantverkare. I synnerhet blev den allmänt känd bland alla finländare efter att President Tarja Halonen klädde sig i dräkten vid självständighetsdagens mottagning år 2001. Många av de textilarkeologiska forskningarna om svepningar i Finland har lett till dräktrekonstruktioner. Masko-dräkten (Tomanterä 1984) blev färdig för en utställning ”Ken kanta Kalevalaa” (”Vem klär sig i Kalevala”) anordnad i Nationalmuseet i anknytning till Kalevalas 100-årsjubileum år 1985. Utställningen berörde också andra forndräkter (Purhonen et al. 1985). Andra nyare rekonstruktioner inkluderar Sankt Karins-dräkten (Riikonen 1990) och Sankt Michel-traktens dräkt (1994, forskat av Lehtosalo-Hilander och Jaana Riikonen, Riikonen 2003). Den senast rekonstruerade dräkten, Ravattula-dräkten från grav 41/2016 i Ravattula Ristimäki, publicerades år 2021 (<http://www.ravattula.fi/puku/>; Karisto et al. 2021; Riikonen & Ruohonen 2023). En grundlig utredning av finländska rekonstruerade forndräkter finns i Jenni Sahramaas magisteravhandling *Löydöstä muinaispuvuksi – Arkeologisten teksililöytöjen ennallistaminen* (Från fynd till forndräkt – rekonstruering av arkeologiska textilfynd) (2011).

Identifiering av fiber, textilstrukturer, färgmedel och vävningsteknologi är karaktäriserande för nuvarande finsk forskning om arkeologiska textilier. Finska forskare har också varit intresserade av de faktorer som har betydelse för bevarandet av arkeologiska textilier,

något som inte är lätt skett i den sura finska jorden. Man hittar textilerna oftast på metallföremål såsom spännen, spiraldekorationer eller knappnålar. Trots detta är bevarandet inte en enkel process, utan den beror även på fibermaterial, färgmedel och tafonomiska processer i graven. Forskningen är baserad på utnyttjandet av både traditionella och nya naturvetenskapliga metoder och mikroskopi, inklusive 3D datortomografi (till exempel Kirjavainen 2005; Vajanto 2016; Lipkin et al. 2021a; Lipkin et al. 2023; Rammo et al. 2023; Riikonen et al. 2023; Suomela et al. 2023).

Textilarkeologerna skriver också för en bred läsarkrets. Allmänheten och slöjdhobbyister är intresserade av dräktrekonstruktioner. Detaljerad textilanalys är svårt att förstå för andra arkeologer och intresserar mest andra textiltforskare. Trots detta är analyserna grund för tolkningar som kan ändra vår bild av, och föreställning om den förflutna. Vetenskapligt ledd forskning har fokuserat mer på att titta på tidigare samhällen – och deras textilier – ur ett bredare perspektiv. Den nyaste forskningen är fokuserad på att förstå tyger, ornament och accessoarer genom folklore såväl som deras religiösa, magiska, symboliska och känslomässiga betydelser (till exempel Riikonen 2005; 2011; Mäntylä-Asplund 2011; Lipkin 2020; 2022; Lipkin et al. 2021b; 2022; Lipkin & Puolakka 2022).

Hur ser textilarkeologins situation ut i Finland just nu?

Då det bedrivits textiltforskning, forskning kring barn och barndomsforskning inom arkeologi i Finland är det möjligt att presentera några sammanfattande synpunkter på fenomenen: även om finländsk textilarkeologisk forskning är högt uppskattad på internationell nivå, är det inte så i Finland. Samma sak gäller rollen som textilarkeolog som är undervärderad jämfört med arkeologen som forskar i barn- och barndomshistoria – ett annat underskattat vetenskapsområde. För att förstå detta måste man se saken både ur ett historiskt perspektiv och

perspektivet av hur det rådande vetenskapliga samfundet fungerar. Även om de första forskarna av arkeologiska textilier var män, lockas majoriteten av nutida män inte av textilierna. Järnåldersstudier och gravfynden med sina textiltfynd var forskningsområden dominerade av kvinnoarkeologer speciellt under 1970- och 1990-talen. Bland annat Pirkko-Liisa Lehtosalo-Hilander, Kristiina Korkeakoski-Väisänen (1988), Anna-Liisa Hirviluoto (1973, 1999), Paula Purhonen, Leena Söyrinki-Harmo och Leena Tomanterä (Purhonen et al. 1985) har forskat i järnålderns kvinnor, deras färgfulla dräkter, smycken och andra metallfynd (Silver 2020: 227–228).

På grund av de rådande omständigheterna – men också kvinnliga synpunkter – finns många forskningar om forntida kvinnors kostymer, men vi vet mindre om de manliga kostymerna. Fastän de tidigare nämnda forskarna studerade under Ella Kivikoski, den första kvinnliga arkeologiprofessorn i Finland, har Kivikoski egna attityder om att varken förbättra ställningen av kvinnans status inom arkeologin, eller forskningen om kvinnors förflutna, lett till att ojämlika undervisningstraditioner formats (se Silver 2020 och 2021 för mera funderingar om Kivikoskis karriär). Lehtosalo-Hilander (2020) anser att Kivikoski inte ser järnålderskvinnan som en aktiv varelse, och nästan raderar henne från det förflutna med resultatet att fornkvinna förvandlas till en mannekäng som inte var sysselsatt med någonting. Lehtosalo-Hilander (2020: 312–113) säger att barnen inte ens existerade för Kivikoski. Djuprotad och osynlig ojämlikhet i den finländska arkeologin (se Lipkin et al. 2020) kan vara den viktigaste orsaken till att textilarkeologin fortfarande ses som en nisch inom den finländska arkeologin.

Reflektioner kring förändringen

De första dräktrekonstruktionsarbetena var planerade av män och hade nationalistiska syften. Även om dräkterna inte har nationalistiska

betydelser idag är de kanske inte fullt fria från politiska konnotationer. Eftersom många västerländska kjolar är randiga beskrivs den finska nationaldräkten som en streckkod för finländskhet (Raita 2023), och mestadels förstås den så i sin bredaste intersektionella betydelse. Alla finlän-dare och de som bor i Finland är offentligen välkomnande att klä sig i nationaldräkter och forndräkter. Eftersom tygerna och trådarna är extremt dyra är rekonstrueringshobbyn exklusiv. Å andra sidan, eftersom dräkterna är gjorda av kvalitetstyger betraktas de också som ekologiska. Men det skulle förstås kräva att de användes ofta. Trots detta ger dräktrekonstruktioner en mer färgrik bild om den forna världen och det har attraherat hemslöjdhobbyister genom åren. Då rekonstrueringen noggrant följer gamla tekniker är den till nytta även för forskningen. Dessutom belyser den samhälleliga aspekter om vävning, syende och andra faser av tillverkningen. I ett nötskal hjälper rekonstrueringen forskaren att förstå fynden och dess betydelse.

2020-talets textilforskning är fokuse-rad till naturvetenskapliga metoder, vars appli-ceringar vidareutvecklas av finländska forskare. Fokusen är dessutom på de kulturella och sociala aspekterna rörande tillverkningen och använd-ningen av kläder och andra tyger. Textilarkeo-loger har även delat information rörande vikten av detaljer för textiler. Lyckligtvis hör jag ofta andra arkeologer kommentera att de är fascine-rade av forskningresultaten samt möjligheterna textilanalys har att erbjuda. Det finns flera arke-ologiska textilfynd i samlingarna för finländska museer samt i Museiverkets samlingar som ännu inte studerats. Detta innebär att forskningsin-riktningen har goda möjligheter till tillväxt. Jag hoppas också att problemen med ojämlikheten mellan könen ska vända sig mot det bättre med ett långsiktigt arbete. Forskning av arkeologiska tygfynd utgör ingen specialitet som bara kvinnor behärskar, så därmed välkomnar jag också fler män att lära sig titta på textiler genom mikro-skopet. Med dessa optimistiska ord vill jag sluta denna inblick i den finländska textilforskningens tidiga historia och nuläge.

Bekräftelser

Jag vill tacka de två anonyma granskarna för sina passande och användbara kommentarer. Dessutom tackar jag Samuel Reinikainen som har granskat mitt svenska språk. Jag lärde mig mycket om både substansen och svenska språ-ket under skrivprocessen.

Bibliografi

- Appelgren-Kivalo, H. 1907. *Suomalaisia pukuja myöhemmältä rautakaudelta*. *Finnische Trachten aus der Jüngerer Eisenzeit*. Helsinki.
- Baron, N. 2007. *The King of Karelia. Col P.J. Woods and the British Intervention in North Russia 1918–1919. A History and Memoir*. London: Francis Boutle Publishers.
- Elovenan tarina, Elovena-tytön historia. <<https://elovena.com/fi/elovena>>. (Hämtad 26.10.2023)
- Fewster, D. 2006. *Visions of past glory: Nationalism and the construction of early Finnish history*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Geijer, A. 1950. Pietas' Textilkonservering. *Forvännen, Smärre meddelanden*: 48–52. <<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1224481/FULLTEXT01.pdf>>. (Hämtad 3.1.2024)
- Grymer-Hansen, M. & Lervad, S. 2021. Conceptual work and information management of textile technical terminology by Margrethe Hald et al. *NORDTERM 22. Begreppsarbete och informationshantering. Rapport från NORDTERM 2021. Helsingfors, Finland 1–2 juni 2021*: 129–137.
- Haltsonen, S. 1947. *Theodor Schvindt. Kansantieteilijä ja kotiseudun tutkija*. Helsinki: Kirjapaino-osakeyhtiö SANA.
- Haapoja-Mäkelä, H. 2020. Silencing the Other's Voice? On Cultural appropriation and the Alleged Finnishness of Kalevalaic Runo Singing. *Ethnologia Fennica* 47.1: 6–32. <https://doi.org/10.23991/ef.v47i1.84255>.
- Heikel, A.O. 1889. Tuukkalan löytö. *Finska fornminnesföreningens tidskrift. Suomen Muinaismuisto-yhdistyksen aikakauskirja* X: 179–224.
- Karisto, M. Kirjavainen, H., Riikonen, J. & Ruohonen J. 2021. *Ravattuladräkten: gravfynd som grund för en forndräkt*. Turku: Suomen muinaistutkimuksen tuki.
- Hirviluoto, A.-L. 1973. Raision Ihalan "vaskivaipat". P. Sarvas & A. Siiriäinen (red.) *Honos Ella Kivikoski*: 60–67. Suomen Muinaismuistoyhdistyksen aikakauskirja 75. Helsinki.
- Hirviluoto, A.-L. 1999. Maidens Picking Dyer Plants. M. Huurre, C. Carpelan, P. Halinen, T. Kirkinen, V. Laulumaa, M. Lavento & M. Lönnqvist (red.) *Dig it All: Papers Dedicated to Ari Siiriäinen*: 289–293. Helsinki: The Finnish Antiquarian Society & The Archaeological Society of Finland.
- Kaukonen, T.-I. 1985 *Suomalaiset kansanpuvut ja kansallispuvut*. Porvoo, Helsinki: WSOY.
- Kirjavainen, H. 2005. The fleece types of late medieval textiles and raw wool finds from the Åbo Akademi site. *Annales Academiae Scientiarum Fennicae* 336: 131–146.
- Kjellberg, A. 2001. Obituary. Marta Hoffman. *Archaeological Textiles Newsletter* 33(Autumn): 16–17.
- Korppi-Tommola, A. 2020. Äänioikeus, uranaiset ja sinkut – Ella Kivikoski, toisen naissukupolven tiedenainen. M. Silver & P. Uino (red.) *Tiedenainen peilissä. Arkeologian professori Ella Kivikosken elämä ja tutkimuskentät*: 193–208. Turku: Sigillum.
- Lehtinen, I. 2004. Agathon Reinholm – suomalaisen taiteilija sukukansojen parissa. *Suomen Museo–Finskt Museum* 111: 47–60. <https://journal.fi/suomenmuseo/article/view/127987>.
- Lehtosalo-Hilander, P.-L. 1978. Euran puku – uusi tulokas suomalaisten muinaispukujen sarjan. *Vakkanen* 3: 27–64.
- Lehtosalo-Hilander, P.-L. 1982. *Luistari III: A Burial-Ground Reflecting the Finnish Viking Age Society*. Suomen Muinaismuistoyhdistyksen Aikakauskirja 82:3. Helsinki.
- Lehtosalo-Hilander, P.-L. 1984. *Ancient Finnish Costumes*. Helsinki: Suomen arkeologinen seura.
- Lehtosalo-Hilander, P.-L. 2001. *Euran puku ja muut muinaisvaatteet*. Eura: Euran muinaispukotoimikunta.
- Lehtosalo-Hilander, P.-L. 2020. Ella Kivikoski ja rautakauden nainen. M. Silver & P. Uino (red.) *Tiedenainen peilissä. Arkeologian professori Ella Kivikosken elämä ja tutkimuskentät*: 303–322. Turku: Sigillum.
- Lindblom, L. 2018. Agnes Teresa Geijer. *Svenskt kvinnobiografiskt lexikon*. <<https://www.skbl.se/sv/artikel/AgnesGeijer>>. (Hämtad 8.11.2023)
- Lipkin *manuskript*. Finnish national costume. *Bloomsbury Encyclopedia of World Textiles* Vol. 8. (Politics and Power).
- Lipkin, S. 2020. The clothed dead body in northern Ostrobothnian Finland between the 17th and mid-19th centuries. T. Äikäs & S. Lipkin (red.) *Entangled Beliefs and Rituals*: 54–69. Monographs of the Archaeological Society of Finland 8. http://www.sarks.fi/masf/masf_8/MASF8-3-Lipkin.pdf.

- Lipkin, S. 2023. Illegal burial accessories? Bobbin lace from Postmedieval Northern Ostrobothnian church burials. S. Lipkin, E. Ruhl & K. Wright (red.) *Interdisciplinary Approaches to Research of North and Central European Archaeological Textiles. The Proceedings of the North European Symposium for Archaeological Textiles (23rd–26th August 2021 in Oulu)*: 247–258. Monographs of the Archaeological Society of Finland 12. http://www.sarks.fi/masf/masf_12/MASF12_20_Lipkin.pdf.
- Lipkin S. & Puolakka H.-L. 2022. Reconstruction of the 14th century textile in a burial from Valmarinniemi. P. Halinen, H. Volker & K. Mannermaa (red.) *Odes to Mika. Professor Mika Lavento's Festschrift as he turns 60 years old*: 174–180. Monographs of the Archaeological Society in Finland 10. http://www.sarks.fi/masf/masf_10/MASF10_20_Lipkin_Puolakka.pdf.
- Lipkin, S., Kirkinen, T. & Äikäs, T. 2020. Suomalaisen arkeologien käsityksiä tasa-arvosta: Kyselytutkimustuloksia vuodelta 2020. *Muinaistutkija* 4/2020: 18–33.
- Lipkin, S., Ruhl, E., Vajanto, K., Tranberg, A. & Suomela J. 2021. Textiles: Decay and Preservation in Seventeenth- to Nineteenth-Century Burials in Finland. *Historical Archaeology* 55(1): 49–64. <https://doi.org/10.1007/s41636-020-00270-4>.
- Lipkin, S., Niinimäki, S., Tuovinen, S., Ruhl, E., Maijanen, H., Niinimäki, J. & Junno, J.-A. 2021. Newborns, Infants, and Adolescents in Post-Medieval Northern Finland: A Case Study from Keminmaa. *Historical Archaeology* 55(1): 30–48. <https://doi.org/10.1007/s41636-020-00265-1>.
- Lipkin, S., Tranberg, A., Kallio-Seppä T. & Ruhl, E. 2022. Preparing Children's Burials in Post-Medieval Finland: Emotions Awakened by Sensory Experiences. *Historical Archaeology* 56: 184–198. <https://doi.org/10.1007/s41636-022-00343-6>.
- Lipkin, S., Karjalainen, V.-P., Puolakka, H.-L. & Finniliä, M. 2023. Advantages and limitations of micro-computed tomography and computed tomography imaging of archaeological textiles and coffins. *Heritage Science* 11: 231. <https://doi.org/10.1186/s40494-023-01076-2>.
- Lönnrot, E. *Kalevala, the 1849 edition*. <<https://www.gutenberg.org/files/7000/7000-h/7000-h.htm>>. (Hämtad 5.10.2023)
- Lönnrot, E. 1887. *Kalevala. Kolmas helppohintainen, selityksillä ja kuvilla varustettu painos*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Lönnrot, E. 1887. *Kanteletar eliä Suomen Kansan Wanhaja Lauuluja ja Wirsiä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Lönnqvist, B. 1978. *Kansanpuku ja kansallispuuku*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Lönnqvist, B. 1995. Toini-Inkeri Kaukonen 1913–1994. *Suomen Museo–Finskt Museum* 102: 121–123. <https://journal.fi/suomenmuseo/article/view/128715>.
- Lönnqvist, B. 2008a. *Maktspel i kläder. Om det osynliga kulturella anatomi*. Helsingfors: Schildts.
- Lönnqvist, B. 2008b. Den finlandsvenska bygdedräktströrelsen. K. Appelgren, K. Grönlund, M. Häggblom, B. Lönnqvist, M. Schulman & G. Vuori (red.) *Finlandssvenska dräktboken*: 11–74. Helsingfors: Schildts.
- Lönnqvist, B. 2018. Inledning. E. Mendelin & B. Lönnqvist (red.) *Brages Dräktmuseum. Katalog av Ynvar Heikel. Utgiven av Föreningen Brage i Helsingfors*: 3–5. Brages årsskrift 2014–2018. Helsingfors: Föreningen Brage.
- Malmberg, R. 1998: Heporauta, Elsa. *Kansallisbiografia-verkkojulkaisu*. Studia Biographica 4. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <<http://urn.fi/urn:nbn:fi:sks-kbg-005583>>. (Hämtad 9.2.2024)
- Matti Meikäläinen, 27.11.1886, nro 24, s. 3 <<https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/1002064?page=3>>. Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot.
- Mikkelin Sanomat, 05.08.1886, nro 31, s. 2 <<https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/89792?page=2>>. Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot.
- Mokdad, U. & Grymer-Hansen, M. 2021. Margrethe Hald og rundvæven. *Haandarbejdets Fremme* 3/2021: 9–14. <https://www.traditionaltexilecraft.dk/_files/ugd/2619b9_95d93a20477f4bdf9f64a7868b7395a9.pdf>. (Hämtad 17.10.2023)
- Mokdad, U., Grymer-Hansen, M. & Andersson Strand, E. 2021. Margrethe Hald: the life and work of a textile pioneer. *Archaeological Textiles Review* 62: 181–182.
- Mäkinen, L. 1915. *Kansallispuukuja*. Kansanwalistusseuran Käsateollisuuspiirrustuksia no. VI. Helsinki: Suomalaisen Kansantanssin Ystävät.

- Mäntylä-Asplund, S. 2011. "Gift wrapping" in late iron age graves? Grave 38 in Rikala as an example. J. Harjula, M. Helamaa & J. Haarala (red.) *Times, Things & Places: 36 Essays for Jussi-Pekka Taavitsainen*: 222–235. Turku: Turun yliopisto.
- Nevalainen, P. 1995. Ensimmäisestä maailmansodasta nykypäivään. H. Kirkinen, P. Nevalainen & H. Sihvo, *Karjalan kansan historia*: 345–550. Porvoo: WSOY.
- Nevalainen, P. 2022. *Lunastamaton Viena. Suomalaiset siirtomaaherroina 1918–1920*. Helsinki: SKS.
- Norsk institute for bunad og folkedrakt 2021. Marta Hoffmann. Digitalt Museum <<https://digitaltmuseum.no/021189707967/marta-hoffmann-1913-2001>>. (Hämtad 8.11.2023).
- Nygård, T. 1980. *Itä-Karjalan pakolaiset 1917–1922*. Studia Historica Jyväskyläensia 19. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Onatsu, J. 2015. Tyyni Vahter kuvasi naisten töitä. *Kamera* 2/2015. <<https://www.museovirasto.fi/fi/kokoelma-ja-tietopalvelut/kuvakokoelmat/ajankohtaista/kamera-lehden-artikkelit-2015/tyyni-vahter-kuvasi-naisten-toita>>. (Hämtad 8.11.2023)
- Paulan esittely, *History of Paula*. <<https://www.paulig.fi/sv-FI/allt-om-kaffe/paulan-esittely>> (Hämtad 15.10.2023)
- Purhonen, P., Söyrinki-Harmo, L., Tomanterä, L., Aav, M., Masala, S.-L. & M. Johansson 1985. "Ken kantaa Kalevalaa": a pageant of ancient Finnish dress. 1835 Kalevala 1985. Utställningspublikation. Helsinki: Kalevala Koru Oy.
- Raita. Home page of the Association Suomen kansallispukuyhdistys Raita ry. <<http://kansallispukuyhdistys.fi/index.html>>. (Hämtad 12.10.2023)
- Rammo, R., Wright, K. & Pasanen, M. 2023. Searching for mastery in dyeing: Blackish blue on Estonian and Finnish textile finds from the 11th–15th centuries. S. Lipkin, E. Ruhl, K. Wright (red.) *Interdisciplinary Approaches to Research of North and Central European Archaeological Textiles. The Proceedings of the North European Symposium for Archaeological Textiles (23rd–26th August 2021 in Oulu)*: 149–160. Monographs of the Archaeological Society of Finland 12.
- Reijonen, H. 2010. Verstaalla ja ateljeessa. Maalaus-ten, huonekalujen ja tekstiilien konservointia Muinaistieteellisessä toimikunnassa. *Suomen Museo – Finskt Museum* 117: 95–136. <https://journal.fi/suomenmuseo/article/view/110374>.
- Reitala, A. 1983. *Suomi-neito*. Helsinki: Otava.
- Riikonen, J. 1990. *Naisenhauta Kaarinan Kirkkomäessä*. Karhunhammas 12. Magistersavhandling, Åbo universitet.
- Riikonen, J. 2003. Arkeologiset tekstiililöydöt – tutkimusta ja tulkintaa. *Sinihameet kultavyöt – Suomalaisia muinaispukuja*: 6–35. Tampere: Pirkanmaan käsi- ja taideteollisuus ry.
- Riikonen, J. 2005. Iron Age aprons from southwestern Finland. And other cloths and pendants worn on the waist. S. Mäntylä (red.) *Rituals and relations. Studies on the society and material culture of the Baltic Finns*: 31–72. Suomalaisen Tiedakatemian toimituksia, Humaniota 336. Helsinki: Finnish Academy of Science and Letters.
- Riikonen, J. 2011. White linen: Cloth of luxury. J. Harjula, M. Helamaa & J. Haarala (red.) *Times, Things & Places: 36 Essays for Jussi-Pekka Taavitsainen*: 198–221. Turku: Turun yliopisto.
- Riikonen, J. & Ruohonen, J. (red.) 2023. *Ravattulan muinaispuku. Tutkimukset ja valmistusohjeet*. Turku: Suomen muinaistutkimuksen tuki ry.
- Riikonen, J., Kirjavainen, H., Karisto, M. & Ruohonen, J. 2023. Fibre, dyes, seams and bands: Grave 41/2016 and the Ravattula costume reconstruction. S. Lipkin, E. Ruhl & K. Wright (red.) *Interdisciplinary Approaches to Research of North and Central European Archaeological Textiles. The Proceedings of the North European Symposium for Archaeological Textiles (23rd–26th August 2021 in Oulu)*: 89–105. Monographs of the Archaeological Society of Finland 12. http://www.sarks.fi/masf/masf_12/MASF12_7_Riikonen_et_al.pdf
- Sahramaa, J. 2011. Löydöstä muinaispuvuksi – Arkeologisten tekstiililöytöjen ennallistaminen. Magisteravhandling, Helsingfors universitet. <https://helda.helsinki.fi/items/54992cfa-82ae-40f0-a550-77d42d61bcbc>.
- Schvindt T. 1893. *Tietoja Karjalan rautakaudesta ja sitä seuraavilta ajoilta Käkisalmen kihlakunnan alalta saatujen löytöjen mukaan*. Helsinki: Suomen muinaismuistoyhdistys.
- Schvindt, T. 1899. Suomalaisia Kansallispukuja. *Koti ja yhteiskunta*, Käsitöitä-liite 4.
- Schvindt, T. 1902. *Suomalaisia kansallispukuja. Finska folkdräkter*. Helsingfors: Yrjö Weilin.
- Schvindt, T. & Sirelius, U.T. 1922. *Suomen yliopilasosakuntain kansantieteellinen museo vv. 1876–1893*. Suomen muinaismuistoyhdistyksen aikakauskirja XXXIII. Helsinki.

- Seitsonen, O., Mullins, P.R. & Ylimaunu, T. 2019. Public memory, National Heritage, and memorialization of the 1918 Finnish Civil War. *World Archaeology* 51(5): 741–758. <https://doi.org/10.1080/00438243.2020.1724821>.
- Seppälä, E. & Seppälä, M.-O. 2020. *Suomen kultta-kausi: kuvataide, arkkitehtuuri, kirjallisuus, teatteri ja säveltaide*. Helsinki: WSOY.
- Sihvo, H. 1995. Vanhasta Suomesta autonomian ajan Karjalaan. H. Kirkinen, P. Nevalainen & H. Sihvo, *Karjalan kansan historia*: 173–291. Porvoo: WSOY.
- Sihvo, P. 2001. *Palava mieli. Kansatieteellinen arkeologi Theodor Schvindt*. Lappeenranta: Karjalan Kirjapaino Oy.
- Silver, M. 2020. Ella Kivikoski ja muita tieteellisen arkeologian naispioneereja Pohjoismaissa sekä Itämeren piirissä. M. Silver & P. Uino (red.) *Tiedenainen peilissä. Arkeologian professori Ella Kivikosken elämä ja tutkimuskentät*: 209–238. Turku: Sigillum.
- Silver, M. 2021. Professori Ella Kivikoski: suomalainen tiedenainen arkeologiassa – Professori Ella Kivikoski (1901–1990): A Finnish female scientist in archaeology. U. Frevert, E. Osterkalp & G. Stock (red.) *Women in European Academies: From Patronae Scientiarum to Path-Breakers*: 267–308. Discourses in Intellectual Europe – Allea, Vol. 3, Berlin: Walter de Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783110634259>.
- Sirelius, U.T. 1922. *Suomen kansallispukuja II*. Helsinki: Tietosanakirja-Osakeyhtiö.
- Suomela, J.A., Viljanen, M., Svedström, K., Wright, K. & Lipkin, S. 2023. Research methods for heritage cotton fibres: case studies from archaeological and historical finds in a Finnish context. *Heritage Science* 11: 175. <https://doi.org/10.1186/s40494-023-01022-2>.
- Suviranta, S. 2001. Vankasti räisäläinen Theodor Schvindt. *Räisäläinen* 4/2001. <<https://raisala.fi/perinne/perinne-theodor-schvindt.html>>. (Hämtad 12.10.2023)
- Tomanterä, L. 1984. Pukurekonstruktio Maskun Humikkalan haudasta 32. ”Ken kantaa Kalevalaa”: a pageant of ancient Finnish dress 1835 Kalevala 1985: 37–47. Utställningspublikation. Helsinki: Kalevala Koru Oy.
- Uino, P. 1997. *Ancient Karelia. Archaeological studies*. Finska fornminnesföreningens tidskrift 104.
- Vahter, T. 1928. Pronssikierukkakoristelun teknillistä menetelmistä. *Suomen museo* XXXV: 61–70.
- Vahter, T. 1945. Varsinais-Suomen esihistorialliset palmikkonauhut. *Strena Archaeologica Professori A. M. Tallgren*. 8.2.1945. *Sexagenario dedicata*: 211–220. Suomen Muinaismuistoyhdistyksen aikakauskirja – Finska Fornminnesföreningens tidskrift XLV.
- Vahter, T. 1950. *Suomalaisia kansallispukuja*. Porvoo: WSOY.
- Vahter, T. 1952. Varsinaissuomalainen kaarihuntu. Kivikoski, E. (toim.) *Corolla archaeologica in honorem C. A. Nordman*: 151–158. Helsinki: Suomen Muinaismuistoyhdistys.
- Vajanto, K. 2006. *Dyes and Dyeing Methods in Late Iron Age Finland*. Helsinki: University of Helsinki.
- Valkeapää, L. E. 2023. *Kansallispuvun kulttuurihistoria*. Tampere: Vastapaino.
- Virtanen, L. 1988. *Suomalainen kansanperinne*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Wallin, V. 1894. *Kuvauksia Suomen kansan esihistoriasta*. Jyväskylä: Jyväskylän kirjapaino.
- Wieth-Knudsen, B. 2023. Margrethe Hald. Dansk Kvindebiografisk Leksikon, Akademikere, forskere og lærde folk. <https://kvindebiografiskleksikon.lex.dk/Margrethe_Hald>. (Hämtad 8.11.2023)
- FD Sanna Lipkin arbetar som universitetsforskare i arkeologi vid Uleåborgs universitet och håller docenttiteln i textilarkeologi vid Åbo universitet.
sanna.lipkin@oulu.fi

Eftertextnot

- 1 ”Etenkin owat näo hewoskengän muotoiset solet erittäin aistilaasta ja hienoa työtä, eikä se suinkaan rumentaisi nyky-ajan naisia jos ne ottaisivat tätä solkimuotoa käyttääkseen – n. k. kansallis puwuissaan” (*Mikkelin Sanomat* 5.8.1886).